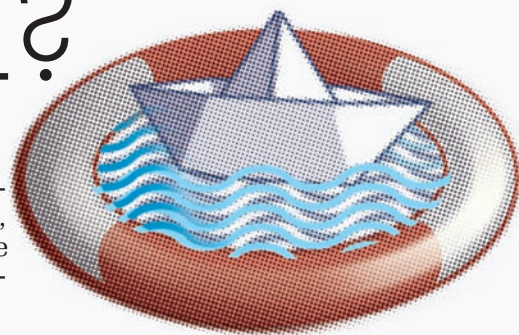

Odpowiedzialność cywilna zawodowa i działalności gospodarczej w zakresie geodezji

KOŁO RATUNKOWE CZY HARACZ?

Ubezpieczenia OC (odpowiedzialności cywilnej) spełniają podwójne zadanie. Po pierwsze, mają chronić sprawcę szkody (ubezpieczonego) przed skutkami finansowymi związanymi ze szkodą, a po drugie, mają zapewnić poszkodowanemu zrekompensowanie skutków wyrządzonej szkody. Trudno powiedzieć, dlaczego ubezpieczenia OC nie upowszechniły się dotąd wśród geodetów.

MARIA ROKOSZEWSKA

Ubezpieczenia OC to bardzo obszerna i chyba najbardziej skomplikowana dziedzina ubezpieczeń, ale są one, według mnie, najważniejszym rodzajem ubezpieczeń, jakie powinna posiadać każda firma prowadząca działalność gospodarczą. Jest to spowodowane głównie ryzykiem zaistnienia szkody, której wysokość może znacznie przekroczyć majątek tej firmy, brak polisy – skutkować kłopotami finansowymi, a w skrajnym przypadku – bankructwem. Ponadto odpowiedzialność nie kończy się na majątku samej firmy – jeśli jest ona prowadzona w formie spółki osobowej, roszczenie odszkodowawcze zostanie przeniesione na majątek osobisty jej udziałowców (Polacy coraz częściej występują z roszczeniem o naprawienie szkody i polskie sądy coraz częściej orzekają wysokie odszkodowania).

Obowiązek zawarcia ubezpieczenia OC wynika często z zapisów ustawowych lub rozporządzeń (stąd instytucja ubezpieczeń obowiązkowych), w innych przypadkach decyzję dotyczącą zawarcia ubezpieczenia organa państwa pozostawiają obywatelom (ubezpieczenia dobrowolne). Geodeci są chyba jedyną grupą zawodową, która może wykonywać zawód na podstawie zdobytych uprawnień zawodowych, a jednocześnie nie wymaga się od nich posiadania polisy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowej. Trudno powiedzieć, dlaczego w środowisku geodezyjnym przed laty nie wprowadzono obowiązkowych

ubezpieczeń OC, jak miało to miejsce w przypadku architektów, inżynierów budownictwa oraz wielu innych grup zawodowych.

• ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA

Z pewnością nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, jakiego rodzaju odpowiedzialność ciąży na sprawcy szkody. Każdy przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą może odpowiadać za szkodę zaistniałą w wyniku:

- popełnienia czynu zabronionego (tzw. odpowiedzialność **deliktowa**),
- niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (tzw. odpowiedzialność **kontraktowa**).

Powstanie szkody deliktowej może być związane np. z: posiadaniem lub użytkowaniem mienia (zniszczenie wynajmowanego sprzętu lub lokalu), wytwarzaniem produktów lub usług (wprowadzenie na rynek produktu niebezpiecznego), prowadzeniem biura (wypadek z udziałem klienta na terenie biura), zatrudnianiem pracowników (wypadek pracownika). Przyczyną szkody kontraktowej może być niewykonanie zobowiązania (zaniechanie określonych czynności) lub nienależyte wykonanie zobowiązania (wadliwe wykonanie czynności), które skutkują stratami finansowymi u kontrahenta.

• SZKODA

W ubezpieczeniach OC nic nie jest proste i jednoznaczne, a więc także i pojęcie szkody, która może wystąpić jako: szkoda w mieniu, szkoda na osobie, utracone korzyści powstałe na skutek szkody w mie-

niu lub na osobie, czysta strata finansowa. Przyjrzyjmy się bliżej każdemu z tych rodzajów szkód.

● **Szkoda w mieniu** – powstaje w wyniku działania lub zaniechania działania skutkującego **zniszczeniem czyjejś rzeczy ruchomej lub nieruchomości**. Szkodą rzeczową może być: uszkodzenie instalacji podziemnej, zniszczenie wynajmowanego sprzętu czy wynajmowanej nieruchomości, katastrofa budowlana.

● **Szkoda na osobie** – powstaje w wyniku działania lub zaniechania działania skutkującego powstaniem u poszkodowanego **trwałego uszczerbku na zdrowiu lub rozstroju zdrowia**, a w konsekwencji – ewentualnym żądaniem zadośćuczynienia z powodu doznanego bólu lub krzywdy. Szkoda na osobie może dotyczyć pracownika zatrudnionego przez firmę geodezyjną lub osoby trzeciej (klienta, pracownika innej firmy, osoby przypadkowej) i może zaistnieć w wyniku np.: braku lub nieprawidłowego zabezpieczenia wykopów przy stabilizacji punktów osnowy, nieszczęśliwego wypadku pracownika lub klienta, który odwiedził lokal firmy geodezyjnej.

● **Utracone korzyści** – to spodziewane przez poszkodowanego **korzyści finansowe, które nie zostały uzyskane** z powodu zdarzenia szkodowego (szkody w mieniu lub na osobie). Utracone korzyści to m.in.: zmniejszenie wynagrodzenia osoby poszkodowanej na skutek leczenia, utrata przez inwestora kontraktu lub spodziewanych zysków (np. czynszu z wynajmu lokali).

● **Czysta strata finansowa** – to **strata finansowa po stronie kontrahenta lub**

osoby trzeciej, której przyczyną nie jest szkoda w mieniu lub na osobie (nic nie zostało zniszczone, ani nikomu nic się nie stało), a jednak powstaje strata finansowa. Czystą stratą finansową może być szkoda zaistniała na skutek błędnego: odczytania danych wyjściowych, wytyczenia skutkującego nieprawidłowym wylaniem fundamentów, wyznaczenia wysokości repera roboczego, wykonania prac kamealnych. W każdym z tych przypadków konieczne są dodatkowe prace (przeprojektowanie obiektu, zwiększenie zakresu prac ziemnych), za które inwestor musi zapłacić i które towarzystwo ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność. Ważne dla omawianych ubezpieczeń są *trigger*: *acts committed* (powstanie przyczyny szkody), *loss occurrence* (powstanie szkody).

● TRIGGER

Bardzo ważnym elementem szkody (wypadku ubezpieczeniowego) jest moment jej powstania. W ubezpieczeniach OC funkcjonują tzw. *trigger* (zapadki), czyli czasowe zakresy ochrony ubezpieczeniowej, za które towarzystwo ubezpieczeń ponosi odpowiedzialność. Ważne dla omawianych ubezpieczeń są *trigger*: *acts committed* (powstanie przyczyny szkody), *loss occurrence* (powstanie szkody).

● **Acts committed** – to czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej za szkody, których **przyczyna** zaistniała w okresie ubezpieczenia. Według tego *triggera* zawierane są polisy OC zawodowej, które pokrywają odpowiedzialność za czynności (działanie lub zaniechanie) wykonywane w okresie ubezpieczenia. Przyczyna szkody (błąd inwentaryzacji, błąd pomiaru, błąd wytyczenia czy zaniechanie kontroli) może dopiero po kilku latach spowodować powstanie szkody.

● **Loss occurrence** – to czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej za szkody, które **powstały** w okresie ubezpieczenia. Według tego *triggera* zawierane są polisy OC działalności gospodarczej pokrywające szkody dotyczące pozostałej (nie zawodowej) działalności.

● UMOWA UBEZPIECZENIA OC

Odpowiedzialność finansową za zaistniałą szkodę przenosi na towarzystwo ubezpieczeń umowa ubezpieczenia OC. Dla większości firm działających na rynku posiadanie polisy ubezpieczenia OC działalności gospodarczej jest wystarczającym pokryciem ubezpieczeniowym. Sprawa się jednak komplikuje, jeżeli przedmiotem działalności firmy jest wykonywanie określonych **czynności**

wymagających uzyskania uprawnień zawodowych, np. czynności geodezyjnych, rzeczoznawstwa majątkowego, architektonicznych czy budowlanych. W takich przypadkach niezbędne staje się posiadanie odrębnej polisy (polis) pokrywającej ryzyko wykonywania tej (tych) czynności.

I jeszcze jedna uwaga. Istotą ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej kontraktowej jest wyłącznie finansowe pokrycie niepożądanego **skutków** zaistniałej szkody, a nie naprawienie błędnie wykonanego zobowiązania, w wyniku którego zaistniała szkoda. Załóżmy, że geodeta otrzymał zlecenie (kontrakt) na inwentaryzację przewodów podziemnych i błędnie wykonał to zobowiązanie. Po pewnym czasie rozpoczęto prace drogowe, które wymagały rozkopania drogi. Na skutek błędów geodety drogowcy przerwali istniejący przewód podziemny i odpowiedzialnością za to obarczyli sprawcę przyczyny szkody, czyli geodetę. Polisa ubezpieczeniowa geodety pokryje koszty związane z naprawieniem zerwanego przewodu (istota szkody) oraz inne straty wynikłe u osób trzecich na skutek szkody (np. niedostarczenie energii, zalenie, utracone korzyści itp.), natomiast nie pokryje kosztów związanych z powtórnią inwentaryzacją (istota kontraktu) – te czynności geodeta będzie musiał prawidłowo wykonać we własnym zakresie.

Jeśli kontrahent zlecający pracę chce mieć pewność, że w razie popełnienia przez geodetę błędu, wywiąże się on z umowy i poprawi zlecenie, powinien zażądać od geodety gwarancji należytego wykonania kontraktu lub gwarancji usunięcia wad i usterek albo obu tych gwarancji jednocześnie.

● UBEZPIECZENIE OC DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Ubezpieczenie to pokrywa odpowiedzialność za wyrządzone osobom trzecim szkody **w mieniu lub na osobie oraz utracone korzyści**. Najczęściej polisa chroni sprawcę szkody w zakresie od-

powiedzialności deliktowej i kontraktowej. Umowy ubezpieczenia zawierane są zwykle według *triggera loss occurrence*, a więc obejmują odpowiedzialność za szkody **zaistniałe w okresie ubezpieczenia**. W przypadku zaprzestania prowadzenia działalności, polisa OC powinna być przedłużana jedynie wtedy, gdy przedmiotem działalności jest wprowadzenie na rynek produktu (rzeczy lub usługi).

Polisa ubezpieczenia OC z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej może pokryć szkody wynikłe m.in. z tytułu:

- posiadania lub użytkowania nieruchomości na cele biurowe,
- działalności biura firmy i przyjmowania w nim klientów,
- zatrudniania pracowników,
- posiadania lub wynajmowania maszyn i innych urządzeń.

● UBEZPIECZENIE OC ZAWODOWEJ

W zakresie podstawowym ubezpieczenie to pokrywa zarówno odpowiedzialność za szkody w mieniu i na osobie oraz utracone korzyści, jak i **odpowiedzialność za czyste straty finansowe** z tytułu wykonywania ściśle określonych czynności zawodowych (wyszczególnionych w umowie ubezpieczenia). Polisa chroni sprawcę szkody w zakresie odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej. Najczęściej umowy ubezpieczenia zawierane są według *triggera acts committed*, a więc polisa pokrywa szkody, których **przyczyna (działanie lub zaniechanie) zaistniała w okresie ubezpieczenia**.

Należy tu podkreślić, że polisa ubezpieczenia OC zawodowej nie będzie chroniła szkód, które zdarzyły się w okresie ubezpieczenia, jeśli ich przyczyna zaistniała przed rozpoczęciem ochrony ubezpieczeniowej. Wróćmy do wcześniejszego przykładu, omawianego przy okazji odpowiedzialności kontraktowej. Jeśli geodeta nie posiadał polisy OC zawodowej w okresie, kiedy dokonywał czynności zawodowych (inwentaryza-

Istotą ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej kontraktowej jest wyłącznie finansowe pokrycie niepożądanego skutków zaistniałej szkody, a nie naprawienie błędnie wykonanego zobowiązania, w wyniku którego zaistniała szkoda.

Polisa ubezpieczenia OC zawodowej nie będzie chroniła szkód, które zdarzyły się w okresie ubezpieczenia, jeśli ich przyczyna zaistniała przed rozpoczęciem ochrony ubezpieczeniowej.

cji urządzeń podziemnych), i posiada ją dopiero w momencie zaistnienia szkody (przerwania przewodu), to ubezpieczyciel odmówi poszkodowanemu wypłaty odszkodowania, a geodeta będzie zobowiązany do zapłaty zobowiązania we własnym zakresie! Z faktu tego wynika jeden wniosek – zawarcie w przyszłości umowy ubezpieczenia nie oznacza przeniesienia na towarzystwo ubezpieczeń odpowiedzialności za szkodę zaistniałą w okresie ubezpieczenia. **Polisy ubezpieczenia OC zawodowej powinny być zawierane przez cały okres aktywności przedsiębiorstwa geodezyjnego**, jednak nie muszą być przedłużane w przypadku zaprzestania wykonywania czynności zawodowych.

Ubezpieczenie OC zawodowej geodety może pokryć szkody wynikłe z błędów zaistniałych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania prac zawodowych powstałych m.in. podczas: ● odczytywania danych wyjściowych, ● tyczenia, ● inwentaryzacji, ● tworzenia mapy do celów projektowych, ● tworzenia mapy do celów prawnych, ● prac związanych z obsługą inwestycji budowlanej, ● prac związanych z pomiarem odkształceń, ● innych prac geodezyjnych lub kartograficznych wymagających posiadania zezwolenia na wykonywanie tych czynności.

● WYŁĄCZENIA

Każda umowa ubezpieczenia posiada zapisy mówiące o tym, jakie zdarzenia nie są objęte ochroną ubezpieczeniową, czyli tzw. wyłączenia. Do najważniejszych wyłączeń (w odniesieniu do specyfiki czynności geodezyjnych) należy zaliczyć brak odpowiedzialności za szkodę:

- wyrządzone umyślnie przez ubezpieczającego oraz osoby, za które ponosi on odpowiedzialność,
- pokrywane na podstawie gwarancji lub rękojmi za wady,
- powstałe wskutek nałożenia na ubezpieczonego grzywien, kar administracyjnych lub sądowych oraz innych kar o charakterze pieniężnym, w tym

również odszkodowań o charakterze karnym.

Dodatkowo, w przypadku ubezpieczenia OC zawodowej zakres ubezpieczenia najczęściej nie obejmuje odpowiedzialności cywilnej za szkody:

- wyrządzone przez osobę nieposiadającą uprawnień do wykonywania zawodu lub która miała zakaz albo zawieszono prawo do wykonywania zawodu,
- powstałe wskutek niedotrzymania terminów wykonania czynności zawodowych lub harmonogramu prac.

● DLA KOGO JAKA POLISA

Przedsiębiorcy wykonujący działalność w zakresie niektórych zawodów (między innymi geodeci) powinni zawierać zarówno umowę ubezpieczenia OC z tytułu wykonywania czynności zawodowych, jak i umowę ubezpieczenia OC działalności gospodarczej. Pierwsza z nich będzie chroniła wyłącznie czynności zawodowe, druga pozostałe ryzyka związane z prowadzoną działalnością gospodarczą. Nie należy przy tym sądzić, że polisa OC zawodowej pokryje większość ewentualnych roszczeń – mogą zdarzyć się szkody, w których konieczne okaże się uruchomienie obu polis.

I jeszcze jedna uwaga. Osoby fizyczne posiadające uprawnienia geodezyjne i wykonujące pracę zarówno dla pracodawcy, jak i na własny rachunek, powinny zawrzeć osobną polisę odpowiedzialności cywilnej zawodowej pokrywającą szkodę wynikłą z działalności na własny rachunek. Dodatkowo, jeśli firma geodezyjna wykonuje usługi w zakresie innych czynności zawodowych, np.: wyceny nieruchomości, pośrednictwa w obrocie nieruchomościami, usług architektonicznych – powinna tego rodzaju czynności ubezpieczyć odrębnymi polisami obowiązkowymi, tzn. polisami: OC rzeczoznawcy majątkowego, OC pośrednika w obrocie nieruchomościami, OC architekta.

● MAŁY PRZECIWKO DUŻEMU

Przeważająca część firm geodezyjnych to małe przedsiębiorstwa zatrudniające

najwyżej kilka osób. Dla podmiotów tej wielkości pokrycie kosztów związanych z obsługą prawną konieczną po zaistnieniu szkody (ekspertyzy, wynagrodzenia prawników) może okazać się znacznym wyzwaniem finansowym. Sprawca szkody (mała firma geodezyjna) będzie miał przeciwko sobie poszkodowanego – często znacznie silniejszego kontrahenta, mogącego zlecić profesjonalną obsługę prawną wyspecjalizowanej kancelarii. Nietrudno zgadnąć, kto zwycięży w większości przypadków.

Starcie będzie wyglądało zupełnie inaczej, jeśli do gry włączy się trzeci podmiot – towarzystwo ubezpieczeń zatrudniające wysoko wykwalifikowaną kadre. Pierwotne roszczenie kierowane do sprawcy, zwykle opiewające na kwotę wyższą od rzeczywistej wysokości szkody (poszkodowany dba o własne interesy), zostanie przejęte przez ubezpieczyciela i najczęściej zaowocuje obniżeniem jego wysokości, a wypłata odszkodowania nastąpi na zasadzie ugody. Jeśli sprawca szkody nie posiada polisy, może się okazać, że będzie zmuszony do zapłaty odszkodowania w kwocie przewyższającej jej rzeczywistą wysokość – mała firma nie będzie w stanie skontrolować zasadności roszczenia.

● ŚWIADOMOŚĆ ALBO PRAWO

Coraz większa świadomość ubezpieczeniowa Polaków sprawia, że ubezpieczenia OC stają się normą, szczególnie w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej. Istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój tej dziedziny ubezpieczeń jest wymóg ustawodawczy (ubezpieczenia obowiązkowe) oraz wymóg rynkowy stawiany przez inwestora lub firmy pośrednie. W najbliższej przyszłości obowiązek posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowej będzie dotyczył również geodetów, przynajmniej takie propozycje pojawiają się w projektach nowego prawa geodezyjnego. Mam nadzieję, że większość geodetów będzie rozumiała, że wymóg ten ma służyć przede wszystkim ich bezpieczeństwu i nie będzie traktowała tego ubezpieczenia jako kolejnego haraczku nakładanego na przedsiębiorcę. Na razie jednak, póki nie ma takiego obowiązku, decydująca jest świadomość ubezpieczeniowa polskich geodetów.

MARIA ROKOSZEWSKA,
geodeta, broker ubezpieczeniowy,
właściciel firmy GeaBroker (www.geabroker.pl)